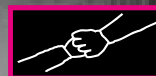

Etik i
pædagogisk
praksis

cases

BUPL

BØRNE- OG
UNGDØMSPÆDAGOGERNES
LANDSFORBUND

Vuggestue – børnehave

Grædende barn	5
Saras moster siger	7
Bekymring om Nanna	9
Arvetøj til en familie	11
Drengen, der tissede i bukserne	13
"Min mor slår mig"	15
Måling af børns kompetencer	17

Skole – SFO – klub

Ferietur til Somalia	19
Ballade i klubben	21
"Min datter drikker ikke"	23
På tur med SFO'en	25
Forældre og alkohol?	27

Special – ældreområde

Fysisk træning i specialbørnehave	29
Sofie leger med dukken	31
Selvbestemmelse, omsorg og værdighed	33

Indledning

Etiske udfordringer er et grundvilkår i pædagogisk arbejde. BUPL's Etiske Råd har udarbejdet denne samling af cases til drøftelse af etiske spørgsmål i arbejdet med børn og unge. Brug dem på et personalemøde eller i andre sammenhænge, hvor der er brug for at reflektere og diskutere etiske dilemmaer i pædagogisk praksis. I hverdagen er etiske dilemmaer tæt knyttet til pædagogikken, men de er ikke det samme som pædagogiske problemer. Mens pædagogiske problemer kan håndteres og løses, har etiske dilemmaer ingen "rigtig" løsning og må til stadighed diskuteres i forhold til, hvad man bør gøre og af hvilket hensyn. Er det eksempelvis hensynet til barnets tarv, loyaliteten med kollegaerne, eller fagets omdømme, der afgør valget i den konkrete situation? Til at understøtte de etiske overvejelser har BUPL's etiske råd udarbejdet en debatpjece med det etiske grundlag for pædagoger, herunder værdier, principper og retningslinjer. Brug dem gerne sammen med de enkelte cases til at skærpe blikket og argumentationen for de valg, I bør træffe, for at handle etisk forsvarligt i det pædagogiske arbejde med børn og unge.

God debat
BUPL's Etiske Råd

Grædende barn

Karin er pædagog i en integreret institution. En dag møder hun kl. 7:30, og det første hun hører er et barn, der græder højt og hjerteskrærende. Da hun kommer længere ind i institutionen, ser hun et vuggestuebarn på lidt over et år sidde på trappen ned til fællesrummet. Drengen græder højt og virker meget ulykkelig. I fællesrummet sidder der børn, forældre og pædagoger og spiser morgenmad. Der er ingen synlig reaktion på barnets gråd. Karin vælger at tage drengen op og forsøger at trøste ham. Hun spørger ind til hans ulykkelighed hos kollegerne, der svarer, at han har haft en dårlig start på morgenen, og at han er blevet trøstet. Han er selv gået væk fra dem, og nu har han brug for at være lidt for sig selv. Han har kun siddet der i fem minutter. Hun skal bare lade ham sidde på trappen. Karin vælger dog at beholde ham på sin arm og gå væk fra fællesrummet. Karin vil "skærme" drengen for alle de blikke, der hviler på ham, da han er utrøstelig og græder meget højt. Hvad bør Karin gøre?

Saras moster siger

Sara på knap to år går i vuggestue. Sara, hendes mor og storbror bor i lejlighed i nærheden af institutionen. Saras mor Gitte har boet i området det meste af sit liv og har en del familie i nærområdet. Da Gitte bor alene med sine børn og er i gang med et aktiveringsforløb, kan det knibe med både at aflevere og hente børnene selv. Gitte benytter især Saras mormor eller moster til at hente Sara og storebroren.

En forårsdag kommer moster for at hente Sara. Alle er på legepladsen. Børnene leger, og både børn og voksne nyder, at solen skinner. Saras primærpædagog Connie og en pædagog fra en anden stue er ved den store sandkasse. Saras moster spørger Connie, hvordan Saras dag er gået. Connie siger "Sara har haft en god dag. Hun har været glad og tilfreds efter en lang formiddagslur." Mosteren siger "Ja, jeg kan godt forstå, hvis hun er træt! Gitte har så travlt med sin kæreste, der kommer rendende i tide og utide. Hun har næsten ikke ro til at få købt ind, lave mad eller give de stakkels børn et bad... de kommer i seng tidligt den ene dag og sent den næste... hun kommer slæbende over til mor eller mig med dem morgen, middag og aften, så hun kan være sammen med sin kæreste... det kan hun ikke være bekendt! Vi har andet at lave end passe hendes børn!".
Hvad bør Connie gøre med de oplysninger, hun får af Saras moster?

Bekymring om Nanna

Nanna er 4 år. Hun har gået i den integrerede institution Sommersolen, siden hun startede som vuggestuebarn. Hun har en storebror, som er tre år ældre end hende. Han har også gået i Sommersolen, så pædagogerne har et langt og godt kendskab til familien.

Nanna har altid været en harmonisk, men meget stille pige, noget de flere gange har snakket med forældrene om. Men familien er jo velfungerende, kontakten er god, så det er blevet til, at sådan er Nanna jo. På det sidste har hun dog virket mere indelukket. Hun leger meget for sig selv, bliver hurtigere ked af det og trækker sig fra både børn og voksne. Det har haft en sådan karakter, at pædagogerne på stuen har haft en bekymrings snak om Nanna. De har besluttet i en periode at give hende mere opmærksomhed og har fortalt forældrene om deres bekymring.

Forældrene synes dog, at pædagogerne overreagerer og har i deres observationer af Nanna derhjemme ikke bidt mærke i, at hun skulle være anderledes end hun plejer. Forældrene, og ikke mindst faderen, får i en forældresamtale tydeligt signaleret til pædagogerne, at de skal lade bekymringen om Nanna ligge. Nanna skal ikke trækkes igennem forskellige undersøgelser alene på baggrund af en bekymring. Nannas far får til slut i samtalen heller ikke lagt skjul på, at et sådant skridt fra pædagogernes side vil være et skår i deres lange og gode samarbejde, og at det ikke vil blive forbigået i tavshed fra hans side. Han vil tværtimod sørge for, at Nanna hurtigst muligt flyttes til en anden institution. Pædagogerne er i tvivl, hvad bør de gøre?

Arvetøj til en familie

Børnehuset får indimellem tøj fra ressourcestærke forældre, hvis børn er vokset fra dette, således at Børnehuset altid har noget skiftetøj liggende.

En gang imellem gennemgår personalet alt tøjet og smider det væk, der vurderes at være slidt, men der er også ofte tøj af høj kvalitet i det indleverede tøj. Netop dette medfører en dag, at en pædagog tænker, at noget af tøjet vil gøre mere gavn hos en familie med barn i institutionen fremfor i selve Børnehuset.

Pædagogen kommer dog i et dilemma, for hvordan vil forældrene opfatte denne velmente tanke? Det drejer sig om en udsat familie, hvor der er et godt forældresamarbejde. Kan det gode samarbejde sættes over styr ved at tilbyde dette tøj? Vil forældrene føle sig specielt udset som trængende, fremfor andre familier, som måske også kunne tænkes at have et behov? Hvad bør hun gøre?

Drengen, der tisser i bukserne

Kasper er studerende og i praktik i en børnehave. Det er Kasper's sidste praktik, og det er ikke gået helt så godt som de andre steder, han har været. Han har haft svært ved at falde til, og hans vejleder og ham falder ikke helt i hak. Men alt i alt har de kunnet takle deres uenigheder professionelt.

Børnehaven ligger lige op af en skole, hvor de ofte låner gymnastiksalen om eftermiddagen. I dag er Kasper gået i salen med en gruppe børn. Efter et stykke tid er der et af børnene, der tisser i bukserne. Børnehavens regler siger, at han som mand ikke må skifte tøj på børnene, når han er alene med dem. Det er blandt andet en af de regler, han har diskuteret med sin vejleder, der har fastholdt, at reglen er til for hans egen skyld.

Barnet er en af de store drenge, og Kasper ved, at det vil være pinligt og ydmygende for ham, at skulle gå over skolegården med våde bukser. På den anden side ved Kasper også, at han som studerende vil overtræde en af børnehavens regler, hvis han selv skifter bukser på drengen, og at det måske kan få negative konsekvenser for ham selv. Kasper er i tvivl. Skal han overtræde børnehavens retningslinjer med fare for at hans egen praktik er i fare, eller hvad bør han gøre?

”Min mor slår mig”

Laurits er 4 år og går på mellemstuen i en integreret institution. Han er en dreng, der er i en god udvikling og er en del af fællesskabet på stuen. Laurits bor alene sammen med sin thailandske mor. Han har en god kontakt til sin danske far, som han ofte ser. Samarbejdet med familien fungerer godt. Moderen er meget interesseret i sin søns udvikling, og hun vil gøre alt for ham. En dag kommer Laurits til pædagogen på stuen, Dorte, og siger: ”Min mor slår mig, når jeg ikke gør, som hun siger.” Dorte reagerer ved at sige: ”Det må din mor ikke. Der er ingen voksne, der må slå børn. Jeg skal nok tale med hende, når hun kommer i børnehaven for at hente dig”.

Dorte tager en samtale med Laurits mor, da hun kommer i børnehaven sidst på eftermiddagen. Hun fortæller hende, at Laurits har sagt, at hun slår ham, når han ikke vil gøre, hvad hun siger. Moderen siger, at det er rigtigt, men hun synes, det er så svært at få ham til at høre efter. Hun kan ikke styre ham, og hun ved ikke, hvad hun skal gøre, så derfor slår hun ham i afmagt. Dorte forstår hendes afmagt og kommer med forslag til, hvordan moderen kan handle, og hvilke muligheder hun har. Hun foreslår hende at komme med i en familiegruppe, hvor familier mødes og får vejledning af professionelle til at håndtere det at være en familie med de udfordringer, det giver. Efterfølgende drøfter pædagogerne på stuen sagen, blandt andet hvorvidt Dorte skulle lave en indberetning til kommunen, da Laurits jo bliver slået. Hvad bør Dorte gøre?

Måling af børns kompetencer

I kommunen bruger man mange evidensbaserede metoder, blandt andet til at måle børns læring og trivsel. En ny metode kaldet 'baseline' måler børnenes evne til at være koncentrerede og vedholdende i en aktivitet, for eksempel stopdans.

Metoden har været drøftet i personalegruppen, og alle er skeptiske overfor den, også lederen. Alligevel har lederen pålagt Birte, som er pædagog, at hun skal bruge metoden. Det er de nemlig blevet pålagt af kommunen.

Diskussionen i personalegruppen drejer sig om, at metoden bygger på et mangelsyn, som går imod det resourcesyn og helhedssyn, som pædagoger ellers bygger deres pædagogik på. Personalet mener også, at metoden giver et forsimplet billede af børnenes læring og trivsel, og ikke indfanger den faglige viden, personalet har om de enkelte børn.

Jonas falder dårligt ud i stopdansen. Men målingen er ikke retvisende i forhold til Jonases ressourcer. Birte kommer i tvivl om, hvordan hun skal håndtere testen. Om hun skal 'snyde' om Jonases præstation, lægge noget slør ind ved at vurdere alle børnene 'medium' eller helt undlade at bruge skemaet? Hvad bør Birte gøre?

Ferietur til Somalia

Dorthe er skolepædagog i 0. klasse, hvor Ayan går. I september fortæller Ayan stolt Dorthe, at hun i efterårsferien skal med sin far til Somalia. De skal besøge farmor og farfar, farbrødre og tanter, fætre og kusiner. Ayan viser glæde over at skulle alene på ferie med far og at gense sin fars familie. Resten af søskendeflokken på 5 bliver hjemme i Danmark med mor.

De efterfølgende dage begynder disse informationer at nage Dorthe. Hun beslutter sig for at dele sin bekymring med en kollega. Kollegaen bekræfter Dorthe i sin bekymring og Dorthe går til deres leder Jan. Dorthe siger ”Jan, jeg er bekymret for, at Ayan skal til Somalia for at blive omskåret...”. Hvad bør de gøre?

Ballade i klubben

Kristian er fritidspædagog. Han arbejder i en klub, hvor der er en gruppe drenge på fjorten og femten år, der er lidt rodløse og har svært ved at falde til. Kristian har dog en god kontakt til lige præcis den gruppe drenge, der ofte, med deres grænsesøgende adfærd, bringer sig selv i konflikt med omgivelserne. Kristian har en respekt og fortrolighed med drengene, som de andre pædagoger ikke har. Det er ikke kommet af sig selv, men noget Kristian har arbejdet benhårdt for. Drengene ved, at ham kan de stole på.

Efter en weekend bliver de ansatte i klubben opmærksomme på, at der er blevet lavet ballade i lokalområdet i løbet af weekenden. Nogen har vist stjålet en knallert, kørt rundt, lavet hærværk og forsøgt indbrud i den lokale kiosk. Politiet har ringet til klublederen og vil kigge forbi den efterfølgende dag.

Den samme aften, da Kristian kommer sent hjem fra arbejde, slapper han lidt af med at opdatere sig på Facebook. Han er, som så mange andre, venner med nogle af drengene på Facebook. Kristian kan godt se på drengenes opdateringer, at de har været involveret i weekendens hændelser. Hvad bør han gøre?

”Min datter drikker ikke”

Sofie er 13 år og går i klub. Hendes forældre ligger i svær skilsmisse og slås om forældremyndigheden. Sofie har en god relation til klubpædagog Pernille. Klubben har arrangeret overnatning i en weekend, og Sofie har fået lov til at deltage. Det er i en weekend, hvor Sofie er hos sin far.

Overnatningen er godt i gang, de unge har det sjovt, og Pernille går udenfor for at se til unge, der er ude at trække luft. Hun finder Sofie sammen med nogle kammerater, og hun kan se, at de gemmer noget i hækken. Da Pernille kommer derhen, opdager hun, at det er Breezers, de har gang i. De unge ved godt, at de ikke må drikke alkohol i klubben.

Sofie bryder sammen. ”Hvis du siger det til min mor, må jeg ikke være hos min far”. Sofie vil have, at Pernille skal love ikke at sige noget til forældrene.

Pernille tænker tilbage på det forældremøde, hvor Sofies mor netop sagde ”Min datter drikker ikke. I skal sige det, hvis I ser det”.

Pernille lover ikke Sofie noget, men det nager hende, da hun kommer hjem. Hvad bør Pernille gøre?

På tur med SFO'en

Det er sommerferie, skolen har lukket, og børnene er på SFO hele dagen. Aktiviteterne er afstemt efter det forventede fremmøde af børn og personale. Denne dag er der planlagt en heldagstur ud af huset, alle børn og voksne skal afsted med bus og siden S-tog og SFO'en "lukker". Beskeden går gennem huset. Husk at tisse af, husk turtasken med madpakke og drikke-dunk, vi mødes ved lågen til navneopråb om 10 minutter.

Pædagog Arne hjælper med tasker og snørebånd og sørger for, at børnene er i bevægelse mod udgangen. Arne går forbi SFO'ens sofarum, hvor han får øje på Mikkel, som sidder og læser jumbobog i sofaen. Arne sætter sig ved siden af Mikkel og siger: "Hej Mikkel, sidder du her endnu? Vi skal på tur. Du skal hente din taske og gå ud til lågen. Det er dér, vi skal mødes." Mikkel kigger kort på Arne, kigger så igen ned i jumbobogen. "Jeg vil ikke med. Jeg gider ikke." Arne lægger armen om ryglænet, hvor Mikkel sidder. "Vi skal alle sammen af sted. Vi lukker SFO'en. Du kan jo læse i jumbobog, når vi kommer hjem." Mikkel kigger stadig i sin jumbobog. "Jeg skal ikke med."

Huset er efterhånden tømt for børn, som alle er gået til lågen.

Arne ved, at de venter.

Arne prøver i flere omgange at overtale Mikkel til komme med, han forsøger at "sælge" turen, fortæller om, hvad de skal ud og opleve. Han tilbyder, at Mikkel og han kan gå sammen og holde i hånd på turen, men lige meget hjælper det. Mikkel vil ikke med.

Arne er i et dilemma. Hvad bør han gøre?

Forældre og alkohol?

Rikke er pædagog i SFO'en. Kl. er 16, og børnene bliver hentet. Der er travlhed ind og ud ad døren. Marias far ringer til Maria, som han plejer og siger, at han er på vej, og hun skal gøre sig klar og komme ud på parkeringspladsen.

Maria gør sig klar til at gå ud, mens hun snakker med sin veninde i garderoben. Rikke hører, at Maria fortæller veninden, at hendes far altid kører stærkt, så øldåserne vælter rundt i bunden af bilen. Maria går hen til Rikke for at sige farvel.

Rikke bliver pludselig bekymret og er i tvivl om, hvad hun skal gøre med det, hun har hørt. Skal hun lade Maria gå ud til sin far bilen? Hvad bør hun gøre?

Fysisk træning i specialbørnehave

Markus har en spastisk lammelse, som bevirker, at han har svært ved at gå og koordinere sine bevægelser.

Ditte, pædagogen i specialbørnehaven som Marcus går i, støtter ham i at gennemføre de øvelser, som fysioterapeuten og ergoterapeuten har sat på skemaet, efter aftale med forældrene. Det er meget vigtigt, at Markus gennemfører sin træningen hver dag, siger de. Det styrker hans motoriske og kognitive færdigheder, så han bliver bedre til at bevæge sig, lege og deltage i aktiviteter sammen med andre børn. Men nogle dage har Markus ikke lyst til at træne. Han vil bare ikke, stritter imod, og er svær at motivere. Der kommer Ditte i tvivl om, hvad der er det bedste at gøre i situationen, og hvor meget hun skal insistere.

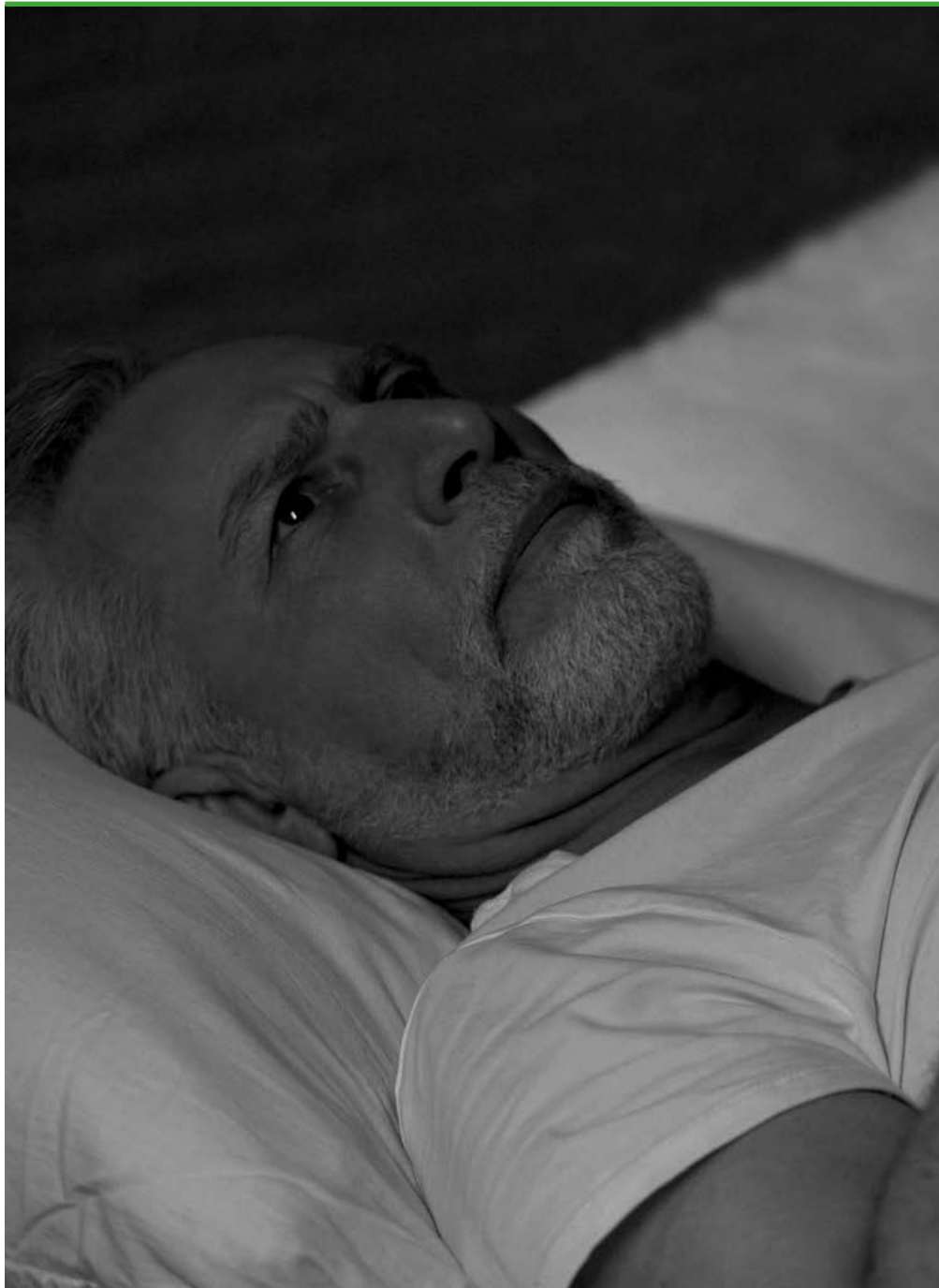

Sofie leger med dukken

Sofie er 16 år, og har et deficit, der gør, at hun er meget langt tilbage i udviklingen. På specialskolen går hun ofte rundt med en dukke, og leger, at det er hendes baby. Hendes sprog er meget begrænset og udviklingsmæssigt, fagligt og socialt har Sofie meget svært ved at fungere i klassen. Personalet har observeret, at de andre elever reagerer på hendes "barnlige" adfærd, og det kan til tider komme til at have en grad af mobning.

Efter sommerferien skal Sofie efter planen gå videre til en udskolingsklasse, da hun er en af de ældste elever. Hendes kontaktpædagog vurderer, at Sofie bedre vil kunne trives i en anden klasse med yngre elever, som bedre matcher hendes udviklingsniveau.

Sofies mor er ikke enig, og holder fast på, at Sofie godt kan klare at gå videre. Hvad skal kontaktpædagogen gøre?

Selvbestemmelse, omsorg og værdighed

Lars er pædagog på et plejehjem. En dag finder han Henning, én af plejehjemmets beboere, liggende i sin seng i sit eget tis og bræk, efter at have drukket for meget. Det er ikke første gang det sker. I dag nægter han at få hjælp, og beder Lars om at gå sin vej. Han vil have lov at være i fred og bare ligge i sin seng.

Lars bliver i tvivl om, hvad han skal gøre. Skal han respektere mandens selvbestemmelse og lade ham blive liggende? Det ville ikke være værdigt, synes han. Eller skal han insistere på, at ville hjælpe ham? Lars synes, at han skal leve op til sin omsorgs-forpligtelse. Hvad bør han gøre?

Noter

Nøglebegreber i etisk praksis

- Barnets tarv
- Værdighed
- Ydmygelse
- Nedværdigelse
- Krænkelser
- Selvbestemmelse
- Medbestemmelse
- Privatlivets fred
- Fagets omdømme
- Professionelt ansvar
- Personligt ansvar
- Fagligt skøn
- Gensidig respekt
- Professionelle værdier
- Metoder
- Lovgivning
- Fortrolige oplysninger
- Politiske prioriteringer
- Forsvarlig praksis
- Ligebehandling
- Ligestilling
- Ligeværdighed
- Retfærdighed

Husk også pjecen om 'etik i pædagogisk praksis – debat'.

